

Arkady pałacu w Opoćnie

Klasztor kapucynów z kościołem Narodzenia Pańskiego założył L. Colloredo z Wallsee w 1673 roku. Wczesnobarokowa budowla z lat 1676-78 została zbudowana pod kierownictwem włoskiego architekta B. Minelliego. Do kościoła są dołączone jednopiętrowe zabudowania klasztorne z czteroskrzydłowym ambitem i kaplicą Najświętszej Maryi Panny.

Vysoký Újezd nad Dědinou

W miejscowości położonej pomiędzy Opoćnem a Třebchovicami pod Orebem stoi romański kościół pw. św. Jakuba Większego z drugiej połowy XII lub początku XIII wieku. Budynek powstał jako część dworu-rezydencji.

Kláster nad Dědinou

We wsi prawdopodobnie w połowie XIII wieku powstał klasztor cystersów Svaté pole, zniszczony przez husytów w 1420 roku. Zachowały się tylko niewielkie pozostałości na terenie miejscowego folwarku. Obecny kościół pw. św. Jana Chrzciciela powstał dopiero w XVI wieku.

Rychnov nad Kněžnou

Najważniejszą dominantą miasta jest barokowy pałac, przebudowywany na przełomie XVII i XVIII wieku przez J. B. Santiniego. Warto zwiedzić nie tylko pałac, ale również ciekawą galerię i pałacowy kościół pw. Najświętszej Trójcy, zbudowany w latach 1594-1602 w stylu późnego gotyku. Autorem nowego frontu z 1713 roku jest J. B. Santini. Ciekawostką jest kulisowe odwrócenie i orientacja w kierunku przedłużonej osi pałacu. Kościół został w dużym stopniu uszkodzony w wyniku pożaru, jaki miał miejsce pod koniec XVIII wieku. W okresie 1838-43 poddano go remontowi, wówczas to do głównego frontu dobudowano nawę w stylu nowogotyckim. W pobliżu kościoła znajduje się graniastosłupowa dzwonnica z 1604 roku z renesansowym, trzecim co do wielkości w Czechach, dzwonem Kryštofem, który został odlany przez J. Benešovského z Moravskiej Třebovej.

Widok na pałac w Rychnovie z ogrodów pałacowych

Zachowane nagrobki na cmentarzu żydowskim w miejscowości Podbřeží

Nie można też nie wspomnieć o licznej grupie mieszkańców pochodzenia żydowskiego. W całym regionie znajduje się kilka synagog. W Rychnovie powstała Sala Pamięci Karla Poláčka, lokalnego pisarza i dziennikarza, poświęcona także losom licznej gminy żydowskiej. Kolejna znajduje się w opisywanej już Dobrušce. Można zwiedzić również wiele cmentarzy żydowskich, szczególnie polecamy cmentarz żydowski niedaleko miejscowości Podbřeží, znajdujący się w romantycznej dolinie Zlatého potoku, nieopodal dworu Skalka.

Liberk

Niewielka miejscowość niedaleko Rychnova nad Kněžnou znana jest przede wszystkim ze względu na swój najcenniejszy zabytek, drewniany kościół pw. św. Piotra i Pawła. Zbudowano go w miejscu

Liberk - kościół pw. św. Piotra i Pawła w okresie świątecznym

wcześniejszego kościoła, zniszczonego wraz ze średniowiecznym zamkiem Richmberk, którego nieliczne pozostałości zachowane są w pobliżu kościoła. Nowa świątynia zbudowana została w okresie 1691-92. To bardzo cenny pod względem artystycznym i technicznym zabytek architektury ludowej. We wnętrzach znajduje się wyposażenie barokowe pochodzące z XVII i XVIII wieku uzupełnione rzezbami liberskiego artysty F. J. Prokopa (1740 - 1814), który niemal całe swoje życie pracował jako nadworny rzeźbiarz w Wiedniu.

Neratov

Odwiedzając te okolice, warto z pewnością zwiedzić niewielką przygraniczną wioskę, w której hrabia Jan K. Nostic-Rhienec zlecił w latach 1723-33 budowę monumentalnego kościoła pw. Wniebowzięcia Maryi Panny, rzekomo według projektu G. B. Alliprandiego. Jednak w dokumentach archiwalnych jako autora projektu wymienia się C. A. Reina. W 1945 roku kościół spłonął. Zniszczony dach został prowizorycznie wyremontowany, lecz w 1952 roku zawaliło się sklepienie nawy. Od tego czasu kościół popadał w ruinę. Jednak w ostatnich latach ponownie budzi się do życia niczym legendarny Feniks. Budynek zadaszono w nietradycyjny sposób, wykorzystując do tego celu szkło. Obecne plany zakładają, że wnętrza nadal pozostaną bez okazałego wystroju, ale kościołowi nie odbiera to niczego z jego oryginalności, a wręcz przeciwnie.

Kościół barokowy w Neratovie

Potštejn

Przy drodze prowadzącej z Rychnova nad Kněžnou do Ústí nad Orlicí uwagę przykuwają rozległe ruiny zamku. To pozostałości potężnej budowli gotyckiej, której początki sięgają połowy XIII wieku, gdy panował tu zachodnioczeski ród Půticův. Z niego wywodził się również słynny rycerz – rabuś Mikuláš z Potštejna, który zginął w 1339 roku podczas ataku Karola IV na zamek. Współczesne późnogotyckie i wczesnorennesansowe pozostałości zamku – części murów obronnych, bram, pałac przebudowany na kaplicę (obecnie wyremontowany) pochodzą z czasów panowania rodu Pernštejnův, tzn. z końca XV i początku XVI wieku.

W miasteczku rozciągającym się u podnóża zamku można zwiedzić również piękny późnobarokowy pałac, zbudowany w latach 1749-55 przez rodzinę Harbuval-Chamaré w miejscu wcześniejszego dworu. Po niezbyt udanych przebudowach, jakie miały miejsce w przeszłości, oraz kilku nieszczęśliwych prywatyzacjach pod koniec XX wieku obecnym właścicielom udało się przywrócić pałac do jego pierwotnego kształtu.

Pałac Potštejn

Miejsce pielgrzymkowe Homole

Homole

Niedaleko zamku Potštejn, przy wiosce Lhota, Teresa Eleonora Ugarte, mieszkająca w zburzonym już dziś pałacu w Borovnici, w latach 1629-96 zleciła budowę barokowego kościoła pw. Najświętszej Maryi Panny Bolesciwej. Stopniowo powstawał tu zespół pielgrzymkowy z dwoma kaplicami i schodami prowadzącymi po zboczu wzgórza Homole. Schody te stanowią niepowtarzalny artystyczno-historyczny zabytek architektury. Składają się z 153 kamiennych stopni i 16 podestów. Dekoracje rzeźbiarskie pochodzące z XVII wieku zostały jednak w latach dziewięćdziesiątych XX wieku znacznie zniszczone, a później rozkradzione.

Doudleby nad Orlicí

Miejskowy renesansowy pałac o czterech skrzydłach z XVI wieku zdobi piękna fasada ozdobiona sgraffiti. Stanowił on doskonałe tło w czasie kręcenia scen do filmu „Bathory”.

Kostelec nad Orlicí

Warto zwiedzić Nowy Pałac z stylu empire z pięknym parkiem angielskim i niewielkim, lecz ciekawym muzeum.

Častolovice

Kilkaset metrów na zachód od kosteleckiego zamku w latach 1588-1644 wzniesiono późnorennesansowy pałac Častolovice, zbudowany w miejscu dawnej twierdzy na wodzie. Pałac kilkakrotnie przebudowywano aż do początku XX wieku. Sale z ekspozycjami są urządzone w różnych stylach naśladujących atmosferę dawnego życia w pałacu. Wystawiona jest bogata kolekcja obrazów, seria portretów królów czeskich oraz wybitnych przedstawicieli rodziny Šternberkův. Pałac otoczony jest parkiem angielskim z egzotycznymi drzewami i kwiatami, na terenie którego znajduje się również zwierzyńiec z białymi danielami.

Pałac w Častolovicach

Ziemia kralovehradecka

*Budowa Liceum Ogólnokształcącego
im. J. K. Tyla z rzeźbą Zwycięzcy dłuta Jana Štursy*

Josef Gočár (1880 – 1945)

wybimny czeski architekt, funkcyjnalista, autor nie tylko koncepcji urbanistycznej Hradca Králové, ale również wielu innych budowli, choćby Domu pod Czarną Madonną w Pradze (Dům u Černé matky Boží). W genialny sposób wpisał się on w architekturę Hradca Králové. Pozostawił po sobie nie tylko wiele pięknych funkcjonalistycznych budowli, np. budynek Liceum Ogólnokształcącego im. J. K. Tyla, ale również system dróg obwodnicy.

Hradec Králové

Z Častolovic kierujemy się dalej drogą krajową nr 11, którą dojedziemy na wzgórze nad zbiegiem Łaby i Orlicy. Na początku XIII wieku to właśnie tutaj, w miejscu starszego grodziska Przemysławów, założono jedno z najstarszych miast w Czechach, Hradec Králové, od początku XIV wieku miasto posagowe czeskich królów. Pierwsza pisemna wzmianka nt. istnienia miasta pochodzi z 1225 roku. Warto zwiedzić między innymi gotycką katedrę pw. Świętego Ducha (1307, przebudowa 1864-74) zbudowaną z ce-

gieł, starówkę z wieloma cennymi budowlami z układem dawnych gotyckich kamienic oraz muzeum mieszczące się na brzegu Łaby, dzieło J. Kotěry (1906-12).

Jedną z najciekawszych budowli opisywanej stolicy regionu jest Biała Wieża, stojąca obok kościoła pw. Świętego Ducha na Dużym Rynku (Velké náměstí). Zbudowano ją z białego piaskowca

Katedra pw. Ducha Świętego i Biała Wieża na Dużym Rynku (Velké náměstí)

pochodzącego z okolic Hořic, od którego wzięła swą nazwę. Nie jest to wieża kościelna, lecz strażnicza i pożarowa. Kamień węgielny pod jej budowę położono 7 czerwca 1574 roku. Jej podstawa ma 10 x 10 m, a wysokość liczy 71,5 m. Mury na parterze są czterometrowe, zwężające się ku górze. Wieża przechylona jest od osi w kierunku południowym o 36 centymetrów.

Ciekawostką wieży jest dzwon Augustin. To drugi największy dzwon w Czechach – jego wysokość wynosi 169 cm, dolna średnica 206 cm, waży 9,8 tony. Został odlany przez mistrza dzwonniczego Ondřeja Žáčka już w 1509 roku, jest więc 65 lat starszy od budynku wieży. Jego wędrowka na miejsce przeznaczenia była wyjątkowa. Rusztowanie niezbędne do zamontowania dzwonu na wieży zajęło wówczas pas rynku od usytuowanego po przeciwnej stronie obecnego kościoła pw. Wniebowzięcia Maryi Panny (w owym czasie kościół jeszcze nie było), stojąc pod skosem do góry do dzwonnicy. Dnia 22 maja 1581 roku dzwon został wciągnięty na swoje obecne miejsce. W 1606 roku w wieżę uderzył piorun, którego ślady są widoczne na dzwonie do dnia dzisiejszego. Napis na jego obwodzie rozpoczyna się słowami: „Ku czci i chwale Boga Wszechmogącego...”.

Schodzimy z wieży, by pospacerować po Dużym Rynku. Wkoło budynku biskupstwa i barokowego kolegium jezuickiego przechodzimy do kościoła pw. Wniebowzięcia Maryi Panny, dzieła C. Lurago

Muzeum Wschodnich Czech w Hradcu Králové – dzieło arch. J. Kotěry

z lat 1654-66. Po przeciwnej stronie ukrywa się skromnie wśród innych kamienic szary, późnosedycyjski budynek dawnej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (Záložní úvěrový ústav), w którym dziś mieści się Galeria Sztuki Współczesnej. Budynek zbudowano wg projektu arch.

O. Polívky w latach 1911-12. Na fasadzie wejściowej umieszczone są płaskorzeźby z brązu autorstwa L. Šalouna, alegorie Handlu i Urodzaju. We wnętrzu kamienicy niemal w pierwotnym kształcie zachował się hol wejściowy na parterze oraz pomieszczenia na pierwszym piętrze (szkukateria, witraże). Sale znajdujące się na parterze są wykorzystywane do organizacji wystaw czasowych, na kolejnych czterech piętrach zainstalowana jest bogata stała ekspozycja pn. Czeskie Sztuki Plastyczne XX wieku, która z pewnością przypadnie do gustu każdemu miłośnikowi sztuki.

Chlum pod Hradcem Králové

Z Hradcem Králové związane jest również wydarzenie historyczne, które miało istotny wpływ na naszą historię. Jedną z największych bitew XIX wieku miała miejsce właśnie na Chlumie pod Hradcem Králové. Rozegrała się 3 lipca 1866 roku. Podobno walczyło tu 436 000 żołnierzy, spośród których poległo około 44 300 Austriaków i Czechów oraz 9200 Prusaków. Pod koniec XIX wieku na polu walki ustawiono wiele pomników, które poroziawiane są po szerokiej okolicy.

Zamek w Hrádku u Nechanic

Hrádek u Nechanic

Niedaleko Hradcu Králové znajduje się zamek zbudowany w latach 1841-54 w stylu romantycznej gotyki angielskiej jako siedziba reprezentacyjna F. A. Harracha. Wnętrza zamkowe są przykładem siedziby szlacheckiej XIX wieku z bogatym oryginalnym zabytkowym wyposażeniem i galerią obrazów. Do kompleksu zamkowego należy również duży park angielski budowany od 1844 roku.

W pobliżu Nechanic leży miejscowość Měnik z kościołem pw. św. Wacława i Stanisława z XV wieku. Początkowo był on zbudowany prawdopodobnie w stylu gotyckim, później przebudowano go w stylu barokowym. Stojąca obok drewniana dzwonnica z dwoma dzwonami jest często fotografowanym obiektem, podobnie jak graniastosłup-

Drewniana dzwonnica poligonalna w Měniku

wa dzwonnica z XVIII wieku w pobliskiej Loučné Hoře, zbudowana obok późnogotyckiego drewnianego kościółka pw. św. Jerzego.

Drewniany kościółek pw. św. Jerzego oraz czteroboczna dzwonnica na Loučné Górze

Smiřice

Podróżując po okolicach Hradca Králové, warto zjechać również do Smiřic. Czteroskrzydłowy dwupiętrowy barokowy zamek wprawdzie nie jest udostępniony do zwiedzania, ale warto zobaczyć kościół zamkowy pw. Objawienia Pańskiego (opisywany również jako kaplica zamkowa), zbudowany w latach 1699-1711. Do obiektu przylega czteroboczna wieża licząca 49 m wysokości. Została dobudowana w 1705 roku. Zwieńczona jest ośmioramienną gwiazdą. W wieży zawieszono dzwon Egidius (św. Idziego) ważący 1400 kg, który został odlany przez kutnohorského dzwonnika J. Ptáčka w 1519 roku.

Obok kościoła znajduje się zespół rzeźb św. Jana Nepomucena pochodzący z około 1730 roku. Początkowo rzeźby stały na placu przed zamkiem. Autorem jest najprawdopodobniej jeden z uczniów M. B. Brauna. We wnętrzach znajdują się dwa przepiękne obrazy Petra Brandla – na głównym ołtarzu obraz Objawienia Pańskiego oraz na bocznym ołtarzu św. Błażeja. Autorstwo budowli przypisywane jest K. Dienzenhoferowi lub J. B. Santiniemu. Zdaniem naukowców nie można tego jednoznacznie ustalić, ponieważ budowla nosi elementy typowe dla obu architektów, a projekty budowlane i dokumenty dotyczące budowy się nie zachowały, zapewne zostały zniszczone w czasie jednego z pożarów, które kilkakrotnie trawiły Smiřice.

W każdym razie kościół uważany jest za budowlę barokową o bardzo cennych walorach architektonicznych.

Třebechovice pod Orebem

Kolejnym ważnym zabytkiem kultury jest szopka Proboštův betlém w pobliskich Třebechovicach pod Orebem, miejscu związanym

Kaplica zamkowa Objawienia Pańskiego w Smiřicach

z załączkami wschodnioczeskiego ruchu husyckiego. Drewniana szopka pochodząca z XIX wieku o rozmiarach 7 x 3,2 x 2,7 m ma ponad 2000 rzeźbionych elementów, w tym 51 ruchomych figur i 120 figur na ruchomych taśmach. Dzieło snycerza J. Probošta oraz topornika J. Kapuciána, który szopkę wprowadził w ruch, składa się z dwóch części. Górna pokazuje legendę Nowego Testamentu od czasu narodzin Chrystusa do jego zmartwychwstania, w dolnej pokazana jest codzienna praca zwykłych třebechovických rzemieślników. Szopka była w 1967 roku wystawiana na światowej wystawie EXPO w Montrealu, gdzie cieszyła się dużym zainteresowaniem.

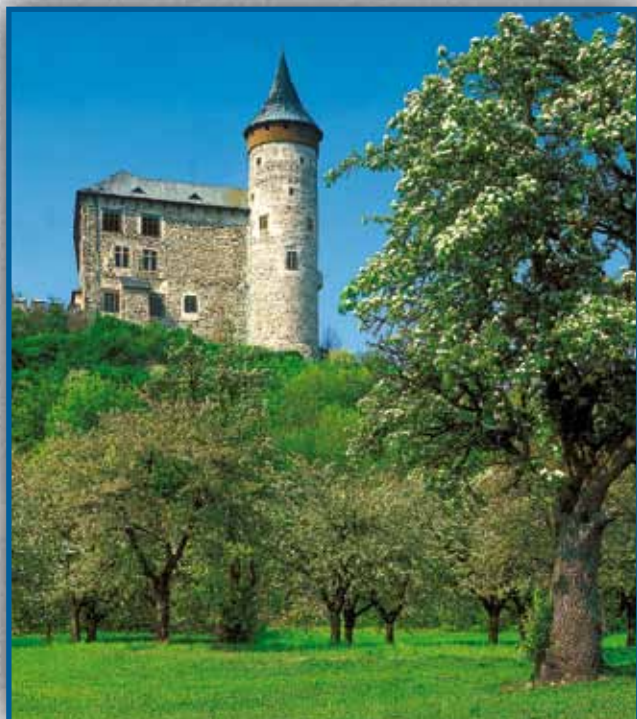

Ziemia pardubicka i chrudimska

Renesansowy zamek w Pardubicach

Opuszczamy ziemię kralovehradecką, wyruszając drogą „hradubicką” do Pardubic. Po lewej stronie zobaczymy wznoszący się nad okolicą zamek husycki **Kunětická hora**. Wysokie wzgórze, wyrastające pośrodku równiny, wybrał do budowy zamku hetman husycki Diviš Bořek z Miletínka. Współczesny układ pochodzi z początku XVI wieku. W owym czasie nie budowano już zamków warownych, ale Pernštejnowie zbudowali go jako wygodną siedzibę w stylu renesansowym, która miała także służyć jako twierdza w razie ewentualnego zagrożenia.

Zamek Kunětická hora

Ing. Jan Kašpar
(1883 – 1927), rodak z Pardubic, pierwszy czeski lotnik. Zaczynał jako konstruktor w firmie Laurin & Klement, jednak szybko przeszedł od samochodów do samolotów. Pierwsze loty odbywał na maszynie typu Bleriot, ale już w 1911 roku odbył pierwsze dalekobieżne loty Pardubice – Praha i Mělník – Praha na samolocie własnej konstrukcji.

Pardubice

Najważniejsze zabytki architektury regionu są ściśle związane z dawnym rodem Pernštejnów. Pardubice powstały przed 1340 rokiem, kiedy to po raz pierwszy opisywane są jako nowe miasto. Wówczas ich właścicielem był Arnošt z Hostyně, ojciec arcybiskupa Arnoszta z Pardubic. Ten jednak się tu nie urodził, ponieważ w czasach jego narodzin rodzina jeszcze Pardubic nie posiadała. Ale już wcześniej u zbiegu Łaby i Chrudimki stał na wodzie stary zamek. Dopiero po 1492 roku Vilém z Pernštejna przekształcił go

Plac Pernštejnské náměstí w Pardubicach

w twierdzę stojącą pośrodku glinianego wału z czterema kołowymi rondelami. Umocnienia zachowały się bez większych zmian do czasów współczesnych i są wyjątkowym przykładem wojskowego budownictwa fortyfikacyjnego początku XVI wieku. W latach 1519-23 gotycką warownię przebudowano na renesansowy zamek. Warto zwiedzić również kościół dekanalny pw. św. Bartłomieja (z początku XVI wieku) ukrywający potężną tumbę z piaskowca, zakrytą marmurowym kamieniem nagrobnym z postacią Vojtěcha z Pernštejna. Głównym punktem miejskiej strefy zabytkowej jest Zielona Brama, dawniej nazywana Praską. Jej późnogotycki kształt pochodzi z 1507 roku. Renesansowa dobudówka pochodzi z 1538 roku, gdy mistrz Jiřík z Olomuńca podwyższył też wieżę i dobudował galerię.

Holice

Chyba w każdym większym mieście w regionie znajduje się muzeum, podkreślające znaczenie miasta i przypominające jego historię. Niektóre z nich są poświęcone też wybitnym osobistościom lokalnym. Atmosferę egzotyki i dalekich krajów przybliża Sala Pamięci Dr. Emila Holuba – Muzeum Afrykańskie w Holicach, którego eksponaty przypominają trzy podróże MUDr. Holuba odbyte po południowej i środkowej Afryce oraz jego twórczość literacką. Jako pierwszy opracował szczegółową mapę okolic Wodospadów Wiktorii, opisując je również w książce. (Ukazała się w języku angielskim w Grahamstown w 1879 roku).

Sala pamięci Dr. Emila Holuba oraz Muzeum Afrykańskie w Holicach

Uzdrowisko Bohdaneč

Znajduje się około 10 km na północny zachód od Pardubic i jest przykładem harmonijnego połączenia przyrody z nowocze-

Pawilon Josefa Gočára w uzdrowisku Bohdaneč

snymi obiektami. Pierwsza pisemna wzmianka nt. miasta pochodzi z 1264 roku, natomiast uzdrowisko założył dopiero w 1896 roku dr J. Veselý. Miasto otrzymało status uzdrowiska w 1963 roku. Zespół zabudowań uzdrowiskowych i sanatoriów połączony jest promenadami. Znany jest w szczególności pawilon uzdrowiskowy w stylu kubistycznym architekta J. Gočára.

Chrudim

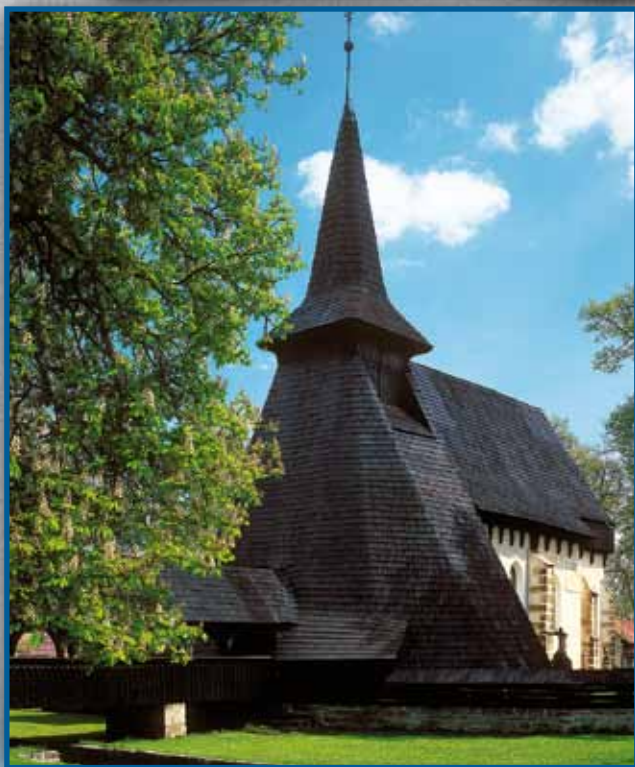
Przyjeżdżamy do miasta ze słynnym muzeum lalek, miejsca narodzin Josefa Ressela, wynalazcy śruby okrętowej. Również to miasto powstało w czasach Przemysła Ottokara II na miejscu starszego grodziska, a od początku XIV wieku było królewskim miastem posagowym. Typową dominantą miasta jest kościół pw. Wniebowzięcia Maryi Panny, początkowo budowla gotycka o relikwie romańskich fundamentach i z nowogotyckimi elementami z połowy XIX wieku. Jest to dzieło architekta F. Schmoranza. Pośrodku placu Resselovo náměstí, otoczonego historycznymi kamienicami mieszczańskimi, stoi barokowa, bogato zdobiona, kolumna Przemienienia Pańskiego. Barokowa fasada czołowa dawnego, początkowo renesansowego, ratusza stojącego w północ-

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP i bogato zdobiona kolumna w Chrudimiu

Josef Ressel

(1793 – 1857), rodak z Chrudimia, wynalazca śruby okrętowej, śrubowej prasy do produkcji wina i oleju, łożyska kulkowego bez smarowania, urządzenia do parowej ekstrakcji barwników i garbników, pneumatycznego transportu rurociągowego, udoskonalił również busolę i zaprojektował pojazd parowy.

Kościół pw. św. Bartłomieja w miejscowości Kočí

nej części rynku nadaje centrum Chrudimia wyjątkowy charakter. Z czasów renesansu zachował się też budynek z arkadami, stojący nieopodal rynku, nawiązujący do orientu swoją potrójną wieżą nazywaną obserwatorium (hvězdárna) oraz wieloma płaskorzeźbami na czołowej fasadzie – Mydlářovský dům. W zabytkowych wnętrzach kamienicy mieści się dziś Muzeum Kultur Lalkowych (Muzeum loutkářských kultur).

W pobliżu miasta znajduje się wyjątkowy zabytek dawnej architektury wiejskiej – kościół pw. św. Bartłomieja w miejscowości Kočí, ufundowany przez królową Zofię (żonę Wacława IV) w 1397 roku. Budynek zachował dawny układ umocnionego kościoła z fosą, przez którą przerzucony jest drewniany most. Wraz z dzwonicą i mostem kościół stanowi zespół architektoniczny o wyjątkowych walorach artystycznych, niespotykany na ziemiach czeskich.

Slatiňany

Miłośnikom koni z pewnością warto wspomnieć o niedalekim

Park zamkowy w Slatiňanach

zamku Slatiňany z muzeum hipologicznym (drugim co do wielkości w Europie) i stadniną.

Amatorzy zwiedzania ruin zamków z pewnością zainteresują się zamkiem **Lichnice**, romantycznie wznoszącym się nad wąwozem Lověťská rokles w pobliżu miasta Třemošnice, dawną siedzibą jednego z najważniejszych czeskich rodów szlacheckich – panów z Lichtenburka. Nad rzeką Chrudimką wznoszą się już tylko pozostałości zamku **Oheb**, przypominając rycerzy grabieżców z XV wieku. Niedaleko Skutča znajduje się miejscowość Předhradí. Uwagę przyciąga tu wysoka wieża gotycka zamku **Rychmburk**, jednej z niewielu bezpiecznych siedzib, w których mogła się schronić wschodnioczeska szlachta katolicka w czasie wojen husyckich. Warto zwiedzić również ruiny innych, mniejszych obiektów, do których przykładowo należy twierdza **Svojšice** na ziemi pardubickiej lub zameczki **Žumberk** i **Rabštejn** na ziemi chrudimskiej.

Ruiny zamku Lichnice

Rynek w Svitavach

Polička

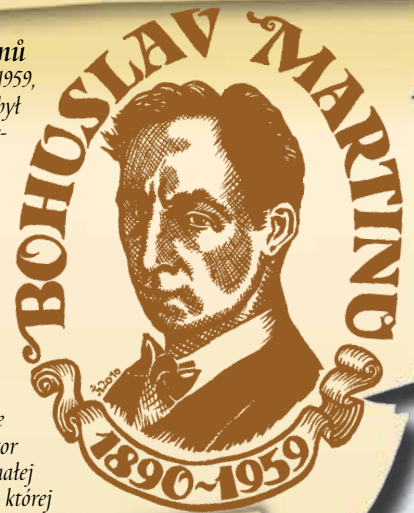
Prawie na południu regionu rozciąga się królewskie miasto posagowe Polička, miejska strefa zabytkowa z zachowaną częścią murów miejskich, miejsce narodzin kompozytora Bohuslava Martinů. Dominantą miasta jest kościół pw. św. Jakuba. Został zbudowany w latach 1853-65 w stylu nowogotyckim według planów inżyniera A. Vacha z Pardubic. Budowę nadzorował budowniczy F. Schmoranz z Chrudimia. Świątynię zbudowano w miejscu, w którym dawniej stał najpierw gotycki kościółek, a później kościół barokowy zniszczony przez pożar.

Domy rzemieślników pod murami miejskimi w Poliće

Bohuslav Martinů

(1890 Polička – 1959, Liestal, Szwajcaria) był światowej sławy czeskim kompozytorem XX wieku. Jego twórczość rozwijała się od impresjonizmu przez neoklasycyzm, ekspresjonizm i inspirację jazzem do wykształcenia własnego niepowtarzalnego stylu. Jego ojciec był dzwonnikiem w miejscowym kościele pw. św. Jakuba. Kompozytor przyszedł na świat w małej izbie na szczycie wieży, w której spędził też swoje dzieciństwo.

Svojanov

Kilka kilometrów dalej na południe, na dawnej granicy Królestwa Czeskiego i Margrabstwa Morawskiego, Przemysł Ottokar II zlecił w drugiej połowie XIII wieku budowę zamku Svojanov. Jeszcze Karol IV wymieniał zamek wśród strategicznych warowni, które mają być na zawsze zachowane w majątku czeskiego króla. Dziś najcenniejszy zabytek architektury stanowi dawna gotycka wieża w kształcie walca oraz owalny średniowieczny trzon zamku.

Brama wejściowa do zamku Svojanov

Svitavy

Na granicy Czech i Moraw leży miasto należące do najstarszych w regionie. Osada Svitava powstała mniej więcej w połowie XII wieku w bezpośrednim sąsiedztwie ważnych szlaków kupieckich. Dawną osadę wraz z kościołem założyli ojcowie premonstraci z Litomyśla, nadając jej nazwę od przepływającej tu rzeki Svitavy. Nieco później zaczęli tu przybywać osadnicy niemieccy wezwani przez biskupa ołomunieckiego. Na prawym brzegu założyli oni nową wieś z kościołem pw. św. Marii, która stopniowo zrosła się z dawną osadą. Region w okolicach Svitav stał się w wyniku tego przedmiotem sporu pomiędzy biskupstwem ołomunieckim i litomyślską posiadłością klasztorną. Dopiero w 1256 roku spór rozstrzygnięto na korzyść biskupstwa ołomunieckiego.

Do ważnych zabytków miasta należy, oprócz starego ratusza, na przykład kamienica U Mouřenína, kościół pw. Nawiedzenia Maryi Panny – początkowo romański (około 1250 roku), Willa Langrova, fragmenty murów miejskich, kamienica Ottendorferův dům (Czerwona Biblioteka).

Moravská Třebová

Kilka kilometrów dalej na wschód leży miasto, które dzięki wyjątkowemu rozwojowi architektonicznemu i kulturowemu w XVI wieku otrzymało przydomek „Morawskie Ateny”. Moravská Třebová powstała najprawdopodobniej w połowie XIII wieku. Pierwsza wzmianka zapisana jest w dokumencie z 1270 roku. Do najcenniejszych zabytków renesansowych w Europie Środkowej należy niewątpliwie również zamek w Morawskiej Třebovej. Właśnie tutaj, w 1492 roku, po raz pierwszy na ziemiach czeskich, dzięki osobie Ladislava Veleny z Boskovic, pojawiły się nowoczesne elementy w stylu renesansowym. Z budynku, który spłonął w 1840 roku, a pozostałości po nim w większości zostały zniszczone, zachował się tylko wtórnie osadzony portal wejściowy w otaczającym murze, część podpiwniczenia i prawdopodobnie fragment wschodniego skrzydła. Współczesna budowla zamkowa, jej północne skrzydło bogato zdobione arkadami, pochodzi dopiero z początku XVII wieku, z czasów panowania Ladislava Veleny ze Žerotína.

Litomyšl

W naszej wędrówce kierujemy się dalej na północny zachód do miasta Litomyšl. Już od XII wieku miasto stanowiło ważne centrum życia kulturalnego i kościelnego na historycznej granicy czesko-morawskiej. Działał tu klasztor ojców premostratów, w 1344 roku przekształcony w biskupstwo, które zaprzestało działalności w czasach husyckich. Miasto i pałac zawdzięcza swój obecny kształt rodowi Pernštejnův, szczególnie Wratysławowi II Pięknemu. Pernštejnovie budowali litomyšlski pałac w sposób okazały jako wygodną rezydencję renesansową. Wyremontowany rene-

Zamek w Morawskiej Třebovej

Ogród klasztorny w Litomyšlu

sansowy zespół pałacowy, w którym zachowała się również wyjątkowa barokowa scena teatralna, został w 1999 roku wpisany na listę zabytków UNESCO. Kolejną dominantą miasta Litomyšl jest barokowy zespół kolegium ojców piarów z kościołem pw. Odnalezienia Krzyża Świętego, zbudowany w latach 1616-1730 według projektów G. B. Alliprandiego i F. M. Kaňki.

Luže

Niedaleko Litomyšla warto zwiedzić też miasteczko Luže, w którego pobliżu stoi zamek **Košumberk**, dawna siedziba rodowa Slavatův z Luže, po raz pierwszy wzmiankowany w 1318 roku. Ruiny gotycko-renesansowego zamku Košumberk, z wyremontowanym obecnie unikatowym renesansowym palatium z końca XVII wieku, należą teraz do majątku gminy Luže.

